

SYLABUS – OPIS ZAJĘĆ/PRZEDMIOTU

I. Informacje ogólne

1. Nazwa zajęć/przedmiotu: PRZEMIANY ŚRODOWISKA NATURALNEGO i GOSPODAROWANIE JEGO ZASOBAMI
2. Kod zajęć/przedmiotu: 18-PSNiG-11ged2
3. Rodzaj zajęć/przedmiotu (obowiązkowy lub fakultatywny): obowiązkowy
4. Kierunek studiów: GOSPODARKA i EKONOMIA w DZIEJACH
5. Poziom studiów (I lub II stopień, jednolite studia magisterskie): I stopień
6. Profil studiów (ogólnoakademicki / praktyczny): ogólnoakademicki
7. Rok studiów (jeśli obowiązuje): I
8. Rodzaje zajęć i liczba godzin (np.: 15 h W, 30 h ĆW): 30 h W
9. Liczba punktów ECTS: 4
10. Imię, nazwisko, tytuł / stopień naukowy, adres e-mail prowadzącego zajęcia: Mirosław Makohonienko, dr hab. prof UAM, makoho@amu.edu.pl
11. Język wykładowy: j. polski
12. Zajęcia / przedmiot prowadzone zdalnie (e-learning) (tak [częściowo/w całości] / nie):nie

II. Informacje szczegółowe

1. Cele zajęć/przedmiotu:

Student zdobywa wiedzę dotyczącą gospodarczego wykorzystywania przez człowieka zasobów środowiska naturalnego w toku rozwoju ludzkości od etapów gospodarki przyswajalnej do gospodarki wytwórczej, od wprowadzenia rolnictwa poprzez gospodarkę industrialną do postindustrialnej czasów współczesnych. Zapoznaje się z najważniejszymi zasobami surowcowymi w kontekście znaczenia dla gospodarki w różnych okresach dziejów oraz ich geograficznego rozmieszczenia na kontynencie europejskim, a bliżej na obszarze ziem polskich w zmieniających się układach granicznych. Student ma możliwość poznania historii naturalnych i antropogenicznych zmian klimatu oraz powiązań z procesami gospodarczymi na wybranych przykładach z historii średniowiecza, nowożytnej i współczesnej, różnych kontynentów, dochodząc do zagadnień i problemów współczesnego globalnego ocieplenia i jego wpływu na środowisko oraz procesy gospodarcze, polityczne i społeczne. Wykład ukazuje długi proces transformacji Ziemi w perspektywie kilkunastu tysięcy lat, w wyniku zmian naturalnych i gospodarczej działalnością człowieka. Lektury wynikające z przeszłości dotyczące zachowań społeczności ludzkich różnych kręgów kulturowych w zakresie eksploracji otaczającego środowiska, stanowią ważną składową dla zrozumienia możliwości i ograniczeń użytkowania nieodnawialnych i odnawialnych zasobów Ziemi z uwagi na egzystencję samego człowieka jak i pozostały świat ożywiony planety. Zdobyta wiedza o procesach kulturowych i przyrodniczych w przeszłości staje się kluczem do zrozumienia teraźniejszości i wykorzystana może być do planowania przyszłych działań i prognozowania przyszłości, sprzyjając świadomemu gospodarowaniu zasobami Ziemi w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju.

Student w większym stopniu zrozumie istnienie, wartości i znaczenie świata przyrodniczego jako sceny działalności człowieka. Poznanie i zrozumienie otaczającej przyrody ma wartości poznawcze, jak i etyczne i pragmatyczne dla podejmowanych działań, szczególnie obecnie w dobie wielu zagrożeń środowiskowych (geozagrożeń) wynikających z coraz bardziej dominującej roli człowieka jako czynnika kształtującego planetę, w czasach, które z punktu widzenia geologii nazywane są antropocenem czyli erą antropogeniczną.

Wykład kształtuje umiejętności poszerzonego myślenia i łączenia zagadnień o charakterze interdyscyplinarnym w zakresie nauk historycznych, przyrodniczych (geograficzno-geologicznych i ekologicznych) oraz społeczno-ekonomicznych. Uczy samodzielnego myślenia opartego na faktach, łączenia poznawanych zjawisk w celu przewidywania przyszłych zjawisk jako konsekwencji podejmowanych przez człowieka działań. Jego przewodnią myślą jest nieustanny proces ewolucji zarówno środowiska naturalnego jak i zachowań kulturowych człowieka znajdujący odzwierciedlenie w zjawiskach gospodarczych oraz wskazanie na holistyczne pojmowanie zachodzących na planecie Ziemia procesów.

2. Wymagania wstępne w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych (jeśli obowiązują): - podstawowa wiedza historyczna, geograficzna i ogólnoprzyrodnicza zdobyta na poziomie szkoły średniej. Wskazane dążenie do poszukiwania poszerzonej wiedzy, otwartość na łączenie faktów z różnych obszarów wiedzy i różnych punktów widzenia.

3. Efekty uczenia się (EU) dla zajęć i odniesienie do efektów uczenia się (EK) dla kierunku studiów:

Symbol EU dla zajęć/przedmiotu	Po zakończeniu zajęć i potwierdzeniu osiągnięcia EU student/ka:	Symbole EK dla kierunku studiów
EU_01	Rozumie miejsce człowieka w długiej historii życia na Ziemi oraz relacji zachodzące między człowiekiem a otaczającym go środowiskiem przyrodniczym i powiązania z procesami osadniczo-gospodarczymi. Student poznaje metody oraz miejsce i rolę badań geografii historycznej w problematyce studiów historyczno-ekonomicznych.	K_W01; K_W07; K_U05; K_W08
EU_02	Posiada wiedzę dotyczącą środowiskowych uwarunkowań rozwoju gospodarczego z uwzględnieniem zróżnicowania przestrzennego środowiska geograficznego, dostępności do zasobów surowcowych na obszarze ziem polskich i Europy. Potrafi wskazać korzyści i ograniczenia dla gospodarki człowieka wynikające z dostępu do surowców.	K_W01; K_W04; K_W07; K_U05;
EU_03	Rozumie i potrafi wyjaśnić znaczenie naturalnych zmian w przyrodzie zachodzących w różnych skalach czasowych, oddziałujących na zachowania gospodarcze społeczności ludzkich.	K_W04; K_W07; K_W09
EU_04	Poznaje dokładniej relacje człowiek-środowisko na etapie gospodarki przyswajalnej (zbieracko-łowieckiej), jej możliwości i ograniczenia. Potrafi wskazać przykłady tej działalności na różnych obszarach i w różnych okresach rozwoju dziejowego.	K_W02; K_W04; K_W06
EU_05	Poznaje proces wprowadzenia gospodarki rolnej na świecie, w Europie i na ziemiach polskich oraz rozumie wynikające z niego konsekwencje środowiskowe, społeczne i biologiczne dla człowieka.	K_W02; K_W04; K_W06, K_W10
EU_06	Zna konsekwencje środowiskowe rewolucji przemysłowej. Dobrze rozumie wpływ przemysłu na środowisko naturalne w ujęciu dziejowym oraz zapoznaje się z inicjatywami przeciwdziałającymi negatywnym skutkom uprzemysłowienia wpływającego na środowisko i samego człowieka.	K_W02; K_W04; K_W06; K_W10
EU_07	Rozumie przyczyny i zna historię zachodzących na ziemi zmiany klimatycznych oraz potrafi wskazać na obserwowane powiązania z procesami osadniczym i gospodarczymi na przykładach średniowiecznego ocieplenie klimatycznego, małej epoki lodowej okresu nowożytnego czy zachodzącego w czasach współczesnych zjawiska globalnego ocieplenia	K_W07; K_W09; K_U05
EU_08	Potrafi samodzielnie poszerzać wiedzę, gromadzić i analizować informacje oraz formułować wnioski w odniesieniu do środowiskowych uwarunkowań rozwoju gospodarczego w dziejach.	K_U01; K_U02;K_U03;
EU_09	Potrafi posługiwać się właściwymi terminami środowiskowymi, niezbędnymi w kontekście rozważań gospodarczych. Formułować z ich wykorzystaniem wypowiedzi ustne i pisemne. Bierze aktywny udział w dyskusji, potrafi stawiać zasadne pytania, przedstawiać i poprawnie argumentować swoje stanowisko.	K_U07;K_U08; K_U09; K_U10;
EU_10	Dostrzega potrzebę ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego jak i wskazać znaczenie wiedzy historycznej dla zrównoważonego rozwoju społeczeństw.	K_K03; K_W07
EU_11	Potrafi w sposób krytyczny, z uwzględnieniem i poszanowaniem różnych kierunków myśli, zaprezentować własne poglądy na relacje rozwoju społeczności ludzkich w relacji ze środowiskiem przyrodniczym.	K-K04;
EU_12	Potrafi krytycznie ocenić swoją wiedzę w zakresie	K_U05; K_W07

	<p>problematyki zmian środowiskowych, zasobów surowcowych w powiązaniu z kwestiami gospodarczymi w ujęciu historycznym, ich znaczenia dla zrozumienia współczesnych problemów rozwoju gospodarczego oraz przydatności wiedzy historycznej dla rozwiązywania problemów współczesnych i kreślenia strategii rozwoju gospodarczego na przyszłość w zgodzie z ideą zrównoważonego rozwoju.</p>	
--	--	--

4. Treści programowe zapewniające uzyskanie efektów uczenia się (EU) z odniesieniem do odpowiednich efektów uczenia się (EU) dla zajęć/przedmiotu

Treści programowe dla zajęć/przedmiotu:	Symbol EU dla zajęć/przedmiotu
Miejsce człowieka w przyrodzie. Ewolucja biologiczna i kulturowa człowieka oraz interakcje człowiek-środowisko. Przykład gospodarczej eksploatacji Wyspy Wielkanocnej; historia społeczności wiodąca „od ziemskiego raję do kanibalizmu”.	EU_01; EU_02; EU_03; EU_05;
Metody geografii historycznej (paleogeografii) w odtwarzaniu zmian środowiskowych i procesów gospodarczych. Miejsce geografii historycznej w naukach historycznych.	EU_01; EU_02; EU_07;
Zasoby środowiskowe (surowcowe) i ich znaczenie w historii rozwoju gospodarczego ludzkości.	EU_01; EU_02; EU_03; EU_04; EU_05; EU_07;
Strefowy układ środowiska geograficznego Ziemi – zróżnicowanie zasobów surowcowych i ich dostępność dla gospodarki człowieka.	EU_01; EU_02; EU_03; EU_04; EU_05; EU_07;
Historia naturalnych i antropogenicznych przemian środowiska przyrodniczego oraz ich znaczenie dla gospodarki człowieka.	EU_02; EU_03; EU_04; EU_05; EU_07; EU_09;
Relacje człowiek-środowisko w dobie gospodarki przyswajalnej. Gospodarka społeczności zbieracko-łowieckich .	EU_02; EU_03; EU_04; EU_07; EU_09;
Początki i rozwój gospodarki rolnej na świecie, w Europie i na ziemiach polskich oraz jej konsekwencje środowiskowe, społeczne oraz dla biologii człowieka. Tworzenie krajobrazów kulturowych na Ziemi.	EU_02; EU_03; EU_05; EU_07; EU_08; EU_09; EU_11;
Środowisko i gospodarka strefy lasów liściastych Europy. Przemiany osadniczo-gospodarcze ziem polskich w dobie średniowiecza, eksploatacja zasobów i rozwój krajobrazu kulturowego.	EU_02; EU_03; EU_05; EU_07; EU_08; EU_09; EU_10; EU_11;
Środowisko i gospodarka strefy stepów euroazjatyckich w ujęciu dziejowym.	EU_02; EU_03; EU_05; EU_07; EU_08; EU_09; EU_11;
Postęp naukowo-techniczny i rewolucja przemysłowa a eksploatacja surowców i zmiany środowiskowe Ziemi. Konsekwencje społeczne, demograficzne , polityczne i środowiskowe rewolucji przemysłowej.	EU_02; EU_07; EU_08; EU_09; EU_10; EU_11; EU_12;
Degradacja środowiska w wyniku rewolucji przemysłowej i narodziny idei zrównoważonego rozwoju. Wpływ rozwoju myśli ekologicznej na gospodarkę dla wzrostu dobrobytu i jakości życia społeczeństw. Model ekosystemu w myśli społeczno-gospodarczej.	EU_02; EU_07; EU_08; EU_09; EU_10; EU_11; EU_12;
Historia klimatu i jego związki z rozwojem osadniczo-gospodarczym na przestrzeni dziejów. Lekcje z przeszłości. Z dziejów zasiedlenia Dalekiej Północy.	EU_02; EU_03; EU_04; EU_05; EU_07; EU_08; EU_09; EU_11;
Globalne zmiany środowiska wywołane czynnikami antropogenicznymi. Idea antropocenu (ery antropogenicznej).	EU_01; EU_02; EU_03; EU_05; EU_07; EU_08; EU_09; EU_11; EU_12;
Problemy globalnego ocieplenia ery postindustrialnej i ich wpływ na współczesną gospodarkę, politykę i procesy demograficzne.	EU_01; EU_02; EU_03; EU_05; EU_07; EU_08; EU_09; EU_11; EU_12;

5. Zalecana literatura:

Bell M., Walker M.J.C., *Late Quaternary Environmental Change. Physical and Human Perspectives*, Person Prentice Hall, Harlow 2005.

Cowie J., *Zmiany klimatyczne. Przyczyny, przebieg i skutki dla człowieka. środowiska Ziemi. Historia środowiska przyrodniczego i kulturowego*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2001.

- Diamond J., *Upadek. Dlaczego niektóre społeczeństwa upadły, a innym się udało*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2005.
- Diamond J., *Strzelby, zarazki, maszyny. Losy ludzkich społeczeństw*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2010.
- Fernandez-Armesto F., *Cywilizacje*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008.
- Kowalczyk P., *Zagrożenia związane z deficytem wody*.Wyd. Kurpisz S.A., Poznań 2008.
- Makohonienko M., Makowiecki D., Kurantowska Z., (red.) *Studia interdyscyplinarne nad środowiskiem i kulturą w Polsce*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007.
- Mannion A.M., *Zmiany środowiska Ziemi. Historia środowiska przyrodniczego i kulturowego*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2001.
- Roberts N., *The Holocene. An Environmental History*. Blackwell Publishing. Malden-Oxford-Victoria 1998.
- Starkel L. (red.), *Geografia Polski. Środowisko przyrodnicze*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 1991.
- Tyszkiewicz J., *Geografia historyczna. Zarys problematyki*, Wyd. DiG, Warszawa 2014 .
- Wolański N., *Ekologia człowieka. Ewolucja i dostosowania biokulturowe. Tom 2*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008.

III. Informacje dodatkowe

1. Metody i formy prowadzenia zajęć umożliwiające osiągnięcie założonych EU (proszę wskazać z proponowanych metod właściwe dla opisywanych zajęć lub/i zaproponować inne)

Metody i formy prowadzenia zajęć	X
Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień	X
Wykład konwersatoryjny	
Wykład problemowy	
Dyskusja	X
Praca z tekstem	
Metoda analizy przypadków	
Uczenie problemowe (Problem-based learning)	
Gra dydaktyczna/symulacyjna	
Rozwiązywanie zadań (np.: obliczeniowych, artystycznych, praktycznych)	
Metoda ćwiczeniowa	
Metoda laboratoryjna	
Metoda badawcza (dociekania naukowego)	
Metoda warsztatowa	
Metoda projektu	
Pokaz i obserwacja	
Demonstracje dźwiękowe i/lub video	
Metody aktywizujące (np.: „burza mózgów”, technika analizy SWOT, technika drzewka decyzyjnego, metoda „kuli śniegowej”, konstruowanie „map myśli”)	
Praca w grupach	
Inne (jakie?) -	
...	

2. Sposoby oceniania stopnia osiągnięcia EU (proszę wskazać z proponowanych sposobów właściwe dla danego EU lub/i zaproponować inne)

Sposoby oceniania	Symbole EU dla zajęć/przedmiotu											
	E U_ 01	E U_ 02	E U_ 03	E U_ 04	E U_ 05	E U_ 06	E U_ 07	E U_ 08	E U_ 09	E U_ 10	E U_ 11	E U_ 12
Egzamin pisemny	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Egzamin ustny												
Egzamin z „otwartą książką”												
Kolokwium pisemne												
Kolokwium ustne												
Test												
Projekt												

Esej																			
Raport																			
Prezentacja multimedialna																			
Egzamin praktyczny (obserwacja wykonawstwa)																			
Portfolio																			
Inne (jakie?) -																			
...																			

3. Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Forma aktywności		Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny zajęć (wg planu studiów) z nauczycielem		30
Praca własna studenta*	Przygotowanie do zajęć	20
	Czytanie wskazanej literatury	20
	Przygotowanie pracy pisemnej, raportu, prezentacji, demonstracji, itp.	10
	Przygotowanie projektu	
	Przygotowanie pracy semestralnej	
	Przygotowanie do egzaminu / zaliczenia	40
	Inne (jakie?) -	
	...	
SUMA GODZIN		120
LICZBA PUNKTÓW ECTS DLA ZAJĘĆ/PRZEDMIOTU		4

* proszę wskazać z proponowanych przykładów pracy własnej studenta właściwe dla opisywanych zajęć lub/i zaproponować inne

4. Kryteria oceniania wg skali stosowanej w UAM:

bardzo dobry (bdb; 5,0): znakomita wiedza, umiejętności, kompetencje personalne i społeczne
dobry plus (+db; 4,5): bardzo dobra wiedza, umiejętności, kompetencje personalne i społeczne
dobry (db; 4,0): dobra wiedza, umiejętności, kompetencje personalne i społeczne
dostateczny plus (+dst; 3,5): zadawalająca wiedza, umiejętności, kompetencje personalne i społeczne, ale ze znacznymi niedociągnięciami
dostateczny (dst; 3,0): zadawalająca wiedza, umiejętności kompetencje personalne i społeczne, ale z licznymi błędami
niedostateczny (ndst; 2,0): niezadawalająca wiedza, umiejętności, kompetencje personalne i społeczne